

# **Voortgangsrapportage 10**

## **Programma**

### **Ruimte voor de Rivier**

*17 september 2007*

---

## Colofon

**Uitgegeven door:** Programmadirectie Ruimte voor de Rivier  
Postbus 20903  
2500 EX DEN HAAG

**Informatie:** Bureau Programmadirectie  
Telefoon: 070 – 351 7577  
Fax: 070 – 351 6139  
E-mail : [ruimtevoorderivier@rws.nl](mailto:ruimtevoorderivier@rws.nl)  
Internet [www.ruimtevoorderivier.nl](http://www.ruimtevoorderivier.nl)

**Datum:** 17 september 2007

**Versienummer:** 0.8

# Inhoudsopgave

---

<b><u>1.</u></b>	<b><u>INLEIDING</u></b>	<b><u>5</u></b>
1.1	OPDRACHT	5
1.2	LEESWIJZER	5
<b><u>2.</u></b>	<b><u>HET PROGRAMMA IN ZIJN OMGEVING</u></b>	<b><u>7</u></b>
2.1	DOEL PROGRAMMA	7
2.2	ORGANISATORISCHE CONTEXT EN STURINGSFILOSOFIE	8
2.3	ONTWIKKELINGEN OP PROGRAMMANIVEAU	9
2.4	RAAKVLAKKEN MET ANDERE ONTWIKKELINGEN	11
<b><u>3.</u></b>	<b><u>DE SCOPE VAN HET PROGRAMMA</u></b>	<b><u>15</u></b>
<b><u>4.</u></b>	<b><u>DE PLANNING EN VOORTGANG VAN HET PROGRAMMA</u></b>	<b><u>16</u></b>
4.1	MIJLPALEN	16
4.1.	ONTWIKKELINGEN PER RIVIERTAK	18
4.1.1.	VOORTGANG BOVEN-RIJN/WAAL	18
4.1.2.	VOORTGANG BENEDENRIVIERENGEBIED	19
4.1.3.	VOORTGANG PANNERDENSCH KANAAL, NEDER-RIJN EN LEK	20
4.1.4.	VOORTGANG IJSSEL	21
<b><u>5.</u></b>	<b><u>RISICOMANAGEMENT EN AUDITING</u></b>	<b><u>24</u></b>
5.1	AANPAK RISICOMANAGEMENT BINNEN RUIMTE VOOR DE RIVIER	24
5.2	BEHEERSING VAN RISICO'S DOOR INITIATIEFNEMERS	24
5.3	BEHEERSING VAN RISICO'S OP PROGRAMMANIVEAU	27
5.3.1.	PROCESRISICO'S	28
5.3.2.	GRONDRISICO'S	29
5.3.3.	VASTGOED EN SCHADEREGELINGEN	30
5.3.4.	NATURA 2000	32
5.3.5.	HYDRAULICA	33
5.4	AUDITING	33
<b><u>6.</u></b>	<b><u>DE FINANCIËN VAN HET PROGRAMMA</u></b>	<b><u>34</u></b>

<b>6.1</b>	<b>ALGEMEEN</b>	<b>34</b>
<b>6.2</b>	<b>PROJECTBUDGET</b>	<b>34</b>
<b>6.3</b>	<b>UITGAVEN EN AANGEGANE VERPLICHTINGEN</b>	<b>35</b>
<b>6.4</b>	<b>KASRITME RUIMTE VOOR DE RIVIER</b>	<b>36</b>
<b>6.5</b>	<b>ONTVANGSTEN</b>	<b>38</b>
<b>6.6</b>	<b>MONITORING POST ONVOORZIEN</b>	<b>38</b>
<b><u>CORRESPONDENTIE MET HET PARLEMENT</u></b>		<b><u>39</u></b>

<b><u>BIJLAGEN</u></b>	<b><u>41</u></b>
------------------------	------------------

<b>BIJLAGE 1A</b>	<b>41</b>
<b>BIJLAGE 1B</b>	<b>42</b>
<b>BIJLAGE 2</b>	<b>43</b>
<b>BIJLAGE 3</b>	<b>44</b>
<b>BIJLAGE 4</b>	<b>45</b>

# 1. Inleiding

---

## 1.1 Opdracht

Het programma 'Ruimte voor de Rivier' is op 15 mei 2001 aangewezen als groot project. Conform de Regeling Grote Projecten wordt ieder half jaar een voortgangsrapportage opgesteld. Deze tiende voortgangsrapportage gaat over de eerste helft van 2007.

De eindverantwoordelijkheid voor het programma Ruimte voor de Rivier ligt bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Bij de realisatie van het programma werkt het ministerie van Verkeer en Waterstaat intensief samen met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en met provincies, gemeenten en waterschappen in het rivierengebied.

## 1.2 Leeswijzer

De voortgang van het programma Ruimte voor de Rivier wordt beschreven in termen van scope (Hoofdstuk 3), planning (Hoofdstuk 4), risicomanagement en auditing (Hoofdstuk 5) en financiën (Hoofdstuk 6). Hieraan voorafgaand wordt een korte beschrijving gegeven van de relevante ontwikkelingen in de omgeving van het programma (Hoofdstuk 2) en worden kort de belangrijkste elementen uit de voortgang van de uitwerking van de maatregelen beschreven.

## 1.3. Samenvatting hoofdpunten verslagperiode

De inspanningsverplichting om eind 2015 alle maatregelen gerealiseerd te hebben blijft voorlopig overeind in weerwil van de met een jaar vertraagde start van de planstudiefase. Als de planstudiefase voor de diverse maatregelen is afgerond (voor de meeste zal dat uiterlijk in 2010 zijn) zal aangegeven worden voor welke maatregelen realisatie uiterlijk in 2015 eventueel niet meer haalbaar zal zijn. In de verslagperiode zijn op 25 januari vier bestuursovereenkomsten ondertekend met respectievelijk de provincie Overijssel, de provincie Utrecht, Waterschap Rivierenland en de gemeente Deventer.

De positieve regionale betrokkenheid en actieve rol van bestuurlijke stuurgroepen blijkt uit feit dat per 30 juni 2007 negen planstudies lopen en dat twee al eerder gestarte projecten –die cruciaal zijn voor de in de PKB genoemde veiligheidsdoelstelling– in de uitvoeringsfase zijn. Van een viertal projecten is inmiddels het advies voor de variantkeuze voor de uitvoering ontvangen en aan de staatssecretaris voorgelegd.

Een risico is dat er niet tijdig bestemmingen beschikbaar zijn voor overtollige baggerspecie en grond. In dat verband is het van groot belang is dat er eind 2007 / begin 2008 volstrekke duidelijkheid is omtrent het Besluit bodemkwaliteit (Bbk), omdat het Bbk ruimere mogelijkheden biedt voor hergebruik van grond en baggerspecie waardoor minder depots nodig zijn. De inwerkingtreding van het Bbk ondervindt vertraging nu de ministerraad op 8 juni jl. heeft besloten om het sterk bijgestelde ontwerpbesluit Bbk opnieuw voor advies aan de Raad van State voor te leggen. Zolang de onduidelijkheid omtrent het toekomstige wettelijk kader voortduurt, werkt dat zowel vertragend als kostenverhogend, omdat extra gesaneerd moet worden.

Een positieve ontwikkeling is de duidelijkheid die er is gekomen over de schadevergoedingsregeling, waarbij een strategisch kader is vastgesteld voor de vergoeding van schade en waardedaling aan particuliere binnendijkse gronden, die als gevolg van de PKB buitendijks worden en niet behoeven te worden aangekocht. Hiermee is richting eigenaren van vastgoed een belangrijke onduidelijkheid weggenomen en kunnen de anticiperende aankopen van vastgoed voortvarend worden opgepakt.

Er zijn in de verslagperiode geen wijzigingen opgetreden in de omvang van de risicoreservering, de ramingen en het projectbudget (behoudens technische mutaties en loon- en prijsbijstelling). Pas wanneer de planstudiefase voor een groot deel van de maatregelen is doorlopen kan meer zekerheid gegeven worden over de prognose eindstand op programmaniveau en zullen zonnodig mutatievoorstellen worden ingediend. In de verslagperiode is voortgang geboekt met het verder kwantificeren van de risico's in termen van zowel tijd als geld. Naar verwachting zal aan het einde van de volgende verslagperiode een eerste integraal kwantitatief risicoprofiel beschikbaar zijn en zal de Kamer hierover in de volgende VGR worden geïnformeerd.

## 2. Het programma in zijn omgeving

---

### 2.1 Doel programma

Het kabinet richt zich op het realiseren van twee samenhangende doelstellingen:

1. Het op het vereiste niveau brengen van de bescherming van het rivierengebied tegen overstromingen;
2. Het leveren van een bijdrage aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied.

Het waarborgen van voldoende veiligheid geldt als hoofddoelstelling; verbetering van de ruimtelijke kwaliteit als tweede doelstelling.

#### Veiligheid

Het vereiste veiligheidsniveau in het rivierengebied rond de Rijntakken moet uiterlijk in 2015 in overeenstemming zijn gebracht met een maatgevende Rijnafvoer van 16.000 m<sup>3</sup>/s bij Lobith. Voor het gedeelte van de Maas benedenstrooms van Hedikhuizen geldt dat het veiligheidsniveau uiterlijk in 2015 in overeenstemming moet zijn gebracht met een maatgevende afvoer van 3.800 m<sup>3</sup>/s bij Borgharen. Voor de IJssel wordt de maatgevende afvoer vanuit de Rijn nog verhoogd met een gezamenlijke toestroom van de zijrivieren van 250 m<sup>3</sup>/s.

Voor de toekomst wordt een verdere stijging van rivierafvoeren en de zeespiegel verwacht. Bij het ontwerp van de maatregelen om het vereiste veiligheidsniveau te bereiken zal hiermee rekening moeten worden gehouden. Ook moet worden voorkomen dat ruimtelijke ontwikkelingen het treffen van noodzakelijke maatregelen in de toekomst belemmeren.

#### Ruimtelijke kwaliteit

Naast het bereiken van de veiligheid, heeft deze PKB tot doel een bijdrage te leveren aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied en het rivierengebied daarmee economisch, ecologisch en landschappelijk te versterken. Behoud en ontwikkeling van beschermde natuurwaarden heeft daarbij bijzondere aandacht. Door de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit moet het rivierengebied aantrekkelijker en leefbaarder worden. Het streven is om water en andere ruimtelijke functies te combineren.

## 2.2 Organisatorische context en sturingsfilosofie

Bij de opstelling van de PKB Ruimte voor de Rivier is intensief samengewerkt met waterschappen, provincies en gemeenten. In de planstudiefase is deze samenwerking voorgezet.

Het beheersmodel grote projecten geeft richting aan de wijze van sturing van grote projecten, de sturingsfilosofie met betrekking tot het toezicht en aan de sturing en de verantwoording van het programma. Qua sturing is er sprake van een programma dat zich richt op het realiseren van de samenhangende doelstellingen (veiligheid en ruimtelijke kwaliteit) door middel van vele onderling verschillende, maar qua doelen en randvoorwaarden samenhangende maatregelen. Vanuit deze programmagedachte ligt de focus op het beheersen van deze maatregelen, de verbanden tussen maatregelen en de impact van iedere maatregel afzonderlijk op de realisering van de overkoepelende doelen. Om die reden wordt gesproken van het Programma Ruimte voor de Rivier.

De sturingsfilosofie van het programma kent twee hoofdelementen. Enerzijds worden initiatiefnemers gefaciliteerd, anderzijds wordt toezicht gehouden op de initiatiefnemers.

In de faciliterende rol levert het ministerie van V&W ondersteuning op kennisgebieden, om te voorkomen dat de initiatiefnemers telkens opnieuw hetzelfde wiel moeten uitvinden. Naast de aandacht voor wet- en regelgeving gaat het onder andere om kaders op het gebied van hydraulische modellen, de procesaanpak voor de ruimtelijke kwaliteit, vergunningenmanagement, schaderegelingen, archeologie en de inrichting van het risicomanagement.

De basis voor het toezicht op de initiatiefnemers door het ministerie van V&W wordt gevormd door de met tussen de initiatiefnemer en met ministerie gesloten bestuursovereenkomst en het Plan van Aanpak voor de planstudiefase. Hierin wordt door de partijen een gedeeld beeld vastgelegd over scope, tijd, geld en risico's. Met behulp van kwartaal-rapportages vindt verantwoording plaats en zo nodig bijsturing.

In de bestuursovereenkomst zijn de bepalingen vastgelegd die het de staatssecretaris mogelijk maken haar verantwoordelijkheid voor de afgesproken resultaten van het totale programma waar te maken.



## 2.3 Ontwikkelingen op programmaniveau

### **Inwerkingtreding PKB deel 4**

Op 25 januari 2007 is PKB deel 4 ter inzage gelegd. Op 26 januari 2007 is de PKB Ruimte voor de Rivier officieel in werking getreden. Op 20 februari 2007 is deel 4 aangeboden aan de Eerste en Tweede Kamer.

In het voorjaar is het proces om te komen tot de PKB Ruimte voor de Rivier geëvalueerd. Naar verwachting zal de Tweede Kamer na de zomer worden geïnformeerd over de resultaten van de procesevaluatie.

### **Strategisch kader voor schadevergoeding**

Na bespreking in het Landelijk Bestuurlijk Overleg (LBOH) van 21 juni is een strategische kader voor schadevergoeding vastgesteld. Dit kader is bedoeld voor alle maatregelen waarmee de rivier echt meer ruimte wordt gegeven. In de PKB Ruimte voor de Rivier gaat het om een tiental maatregelen, waarbij gebieden die nu binnendijks liggen buitendijks gebied worden. Het strategisch kader biedt een kader voor de vergoeding van het financiële nadeel dat hierdoor voor betrokkenen ontstaat.

De initiatiefnemers van de planstudies wordt gevraagd om op basis van dit strategische kader een gebiedsspecifieke uitwerking te maken, zodat gebiedsgericht maatwerk kan worden geleverd.

Kort samengevat gaat het in het strategische kader om het volgende. Er wordt onderscheid gemaakt tussen bewoners van de nieuwe buitendijkse gebieden die weg moeten en bewoners die weg willen. In het eerste geval is sprake van een gedwongen situatie, in het tweede van vrijwilligheid. Sommige bewoners moeten weg omdat hun huis in de weg staat bijvoorbeeld om een nieuwe dijk of doorstroomgeul aan te leggen. Deze woningen worden aangekocht of zonodig onteigend. Ook zijn er bewoners die na uitvoering van de PKB-maatregel in een huis wonen waar de overlast onevenredig groot is, omdat het bijvoorbeeld te vaak (vaker dan 1 keer per 25 jaar) of te veel (bij maatgevende hoogwaterstand meer dan één meter water) overstroomt, al dan niet in combinatie met de bouwkundige staat. Ook deze huizen worden aangekocht of zonodig onteigend. Voor alle andere bewoners van nieuwe buitendijkse gebieden geldt dat mensen die hun vastgoed willen verkopen dat kunnen doen aan de overheid.

Wanneer er sprake is van onteigening gelden de bestaande wettelijke procedures, waarin ook is vastgelegd op welke financiële wijze de onteigening wordt vormgegeven.

Voor mensen die niet hoeven te worden onteigend geldt het volgende:

1. Iedereen krijgt de gelegenheid gronden en opstallen aan het Rijk te verkopen tegen binnendijkse waarde.
2. Wie in de nieuwe buitendijkse gebieden wil blijven wonen, krijgt de gelegenheid een overeenkomst met het Rijk te sluiten op basis waarvan:
  - a. men instemt met het gebruik ten behoeve van overstroming;
  - b. schade na overstroming volledig wordt vergoed;
  - c. het Rijk tegen binnendijkse waarde zal aankopen indien de eigenaar dat wil.

Het strategisch kader wordt in de komende periode nader uitgewerkt.

### **Werkbezoek van de staatssecretaris aan het rivierengebied**

Op 4 juni heeft de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat een werkbezoek aan het rivierengebied gebracht. Op uitnodiging van de burgemeesters van Werkendam en Gorinchem en de gedeputeerde van Noord-Brabant is een bezoek gebracht aan de maatregelen Ontpoldering Noordwaard, Ontpoldering Overdiepse Polder en Uiterwaardvergraving Bedrijventerrein Avelingen. Doel van dit werkbezoek was om nader kennis te maken met de problematiek van veiligheid tegen overstromingen in het rivierengebied. Hoewel deze drie projecten verschillend van aard zijn, dragen ze allemaal bij aan het voorkomen van overstromingen en hebben ze aanzienlijke maatschappelijke consequenties voor de bewoners en gebruikers van de gebieden. De staatssecretaris heeft tijdens het werkbezoek o.a. gesprekken gevoerd met bewoners, gebruikers, belanghebbenden en bestuurders van de drie gebieden.

### **Onderzoek Algemene Rekenkamer**

De Algemene Rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar enkele beleidsterreinen waarvan de Tweede Kamer heeft bepaald dat ze vallen onder de 'Regeling grote projecten'. De Algemene Rekenkamer heeft zes grote projecten geselecteerd: twee projecten in voorbereiding ('Ruimte voor de rivier' en 'Mainportontwikkeling Rotterdam'), twee in uitvoering ('Maaswerken' en 'Vervanging pantservoertuigen') en twee afgeronde projecten ('ICT in het onderwijs' en 'Groepsgrootte en kwaliteit basisonderwijs'). De Algemene Rekenkamer is voor elk van deze projecten nagegaan of de Kamer voldoende gegevens van de betrokken minister ontvangt over nut en noodzaak, voortgang en resultaten. Over dit onderzoek is de Tweede Kamer op 16 mei 2006 geïnformeerd.

Over de onderzochte zes grote projecten bleek in zijn algemeenheid voldoende beleidsinformatie beschikbaar. De beschikbare informatie wordt echter nog niet genoeg gebruikt. Vooral in de voorbereidingsfase van projecten, als ministers en Tweede Kamer elkaar proberen te overtuigen van nut en noodzaak van een project, wordt vaak nog te weinig gebruikgemaakt van de beschikbare gegevens.

De Algemene Rekenkamer doet voor het programma Ruimte voor de Rivier een aantal aanbevelingen:

- Om te voorkomen dat afgesloten discussies tussen Tweede Kamer en het kabinet opnieuw moeten worden gevoerd, wordt aanbevolen om zo expliciet mogelijk aan te geven welke gegevens in de voortgangsrapportages nog ter discussie staan.
- De planstudiefase gebruiken om geschikte effectindicatoren en ijkpunten voor ruimtelijke kwaliteit te formuleren en deze aan de Tweede Kamer voor te leggen.
- Inzichtelijk maken hoe het voorgenomen jaar tijdswinst in de planstudie- en uitvoeringsfase kan worden gerealiseerd.

De minister van VenW heeft, mede namens de ministers van VROM en LNV op 26 april 2007 gereageerd op de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek van de Algemene Rekenkamer. Voor Ruimte voor de Rivier is aangegeven dat:

- het maken van een duidelijk onderscheid tussen feit en keuze aansluit bij de huidige praktijk. In komende voortgangsrapportages zal een overzicht worden opgenomen van reeds genomen beslissingen, om te voorkomen dat afgeronde discussies worden heropend.
- geen algemeen systeem van effectindicatoren ontwikkeld zal gaan worden, omdat dit praktisch onhaalbaar is. Bestaande instrumenten geven zijns inziens voldoende duidelijkheid over de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Om in 2015 te voldoen aan de wettelijke norm voor waterveiligheid in het rivierengebied zal de komende tijd geïnvesteerd gaan worden in mogelijke versnellingen. Via de reguliere voortgangsrapportages zal het parlement worden geïnformeerd over de planning en de voortgang.

## **2.4 Raakvlakken met andere ontwikkelingen**

### **NURG-programma**

Inhoudelijk bestaat samenhang tussen het NURG-programma en het programma Ruimte voor de Rivier. Met de NURG-projecten wordt een deel van de veiligheidsopgave reeds gerealiseerd. Hiermee is in de PKB Ruimte voor de Rivier rekening gehouden.

Over de voortgang van het complete NURG-programma wordt separaat gerapporteerd door de minister van LNV.

In mei 2007 heeft de Raad van State uitspraak gedaan in een beroep dat was aangespannen tegen de uiterwaardvergraving en de aanleg van een hoogwatergeul binnen de NURG-maatregel Uiterwaardvergraving Renkumse Benedenwaard en Wageningen benedenwaard natuur en veerstoep Lexkesveer. De Raad van State oordeelde dat er een verouderd hydrologisch model is gehanteerd, waardoor nog onvoldoende is onderbouwd dat de aanleg van een moerasgebied in de Renkumse Benedenwaard geen vernatting van de aangrenzende percelen tot gevolg zal hebben. Na aanvullend onderzoek met het nieuwe model zal opnieuw vergunning worden aangevraagd. De uitspraak heeft voorlopig geen gevolgen voor de aanleg van de hoogwatergeul en daarmee ook niet voor de bijdrage aan de taakstelling.

In bijlage 4 vindt u een overzicht van de NURG-projecten die samenhangen met het programma Ruimte voor de Rivier.

EU-hoogwaterrichtlijn In april 2007 heeft het Europees Parlement ingestemd met de tekst van de EU-Hoogwaterrichtlijn. Gedurende de onderhandelingsfase van de Tweede Lezing zijn een aantal amendementen door het Europees Parlement op het Politiek Akkoord van de Lidstaten gedaan. Officiële inwerkingtreding is voorzien voor eind van dit jaar (2007).

### **Hoogwaterbeschermingsprogramma**

In de Wet op de waterkering zijn de veiligheidsnormen voor hoogwaterbescherming vastgelegd. In deze wet is ook geregeld, dat de waterkeringbeheerders elke vijf jaar de primaire waterkeringen toetsen en daarover via de provinciebesturen rapporteren aan het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. In 2006 hebben de waterkeringbeheerders hun toetsingsrapporten toegezonden.

Voor alle dijkvakken en kunstwerken waarvan geconstateerd is dat infrastructurele maatregelen nodig zijn, is bekeken of ze al onder een ander programma of project worden aangepakt, dan wel of ze voor beheer en onderhoud in aanmerking komen (verbeterkosten zijn dan voor de beheerders) of dat ze op grond van artikel 12 van de Wet op de waterkering voor rijksfinanciering in aanmerking komen via de Infra-fondsbegroting.

Uit deze analyse blijkt dat de noodzakelijke verbeteringen in het riviereengebied voor het overgrote deel worden aangepakt met het programma Ruimte voor de Rivier. Voor dijkversterkingsmaatregelen die wel via het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) in het riviereengebied zullen worden uitgevoerd, zal afstemming met Ruimte voor de Rivier plaatsvinden.

Op 23 april 2007 is de Tweede Kamer geïnformeerd over het HWBP 2007. In de brief is tevens aangegeven dat in het najaar van 2007 de Tweede Kamer geïnformeerd zal worden over het HWBP 2008-2012.

### **Natura 2000 (Vogel-Habitatrichtlijn)**

De Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn inmiddels geïmplementeerd in nationale wetgeving: Natuurbeschermingswet voor de bescherming van de Natura 2000 gebieden en Flora- en Faunawet voor soortbescherming. Ruim 70% van het plangebied van het project Ruimte voor de Rivier ligt binnen Natura 2000 gebieden. Deze vallen in de tweede tranche van de aanwijzingsbesluiten voor de Natura 2000 gebieden. De verwachting is dat Natura 2000-gebieden in het plangebied van Ruimte voor de Rivier niet voor 2008 ter inzage zullen worden gelegd. In overleg tussen de Ministeries van V&W en LNV zijn voor het riviereengebied nadere afspraken gemaakt, zodat het programma de vaart kan blijven houden die nodig is om de maatregelen uiterlijk in 2015 op te leveren. Inmiddels heeft de provincie Gelderland het initiatief genomen om een koepelbeheerplan Natura2000 riviereengebied op te stellen. Ruimte voor de Rivier is de aanleiding voor dit initiatief. Met dit koepelbeheerplan wordt een kader gegeven voor de afzonderlijke beheerplannen. Principes uit het Strategisch Kader Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, Ruimte voor de Rivier en Ruimte voor Natura 2000 zullen moeten doorwerken in dit beheerplan. De intentie van de provincie Gelderland is dat het koepelbeheerplan onder verantwoordelijkheid van de bevoegde gezagen verder wordt uitgewerkt.

Voor een belangrijk deel van de (ruimtelijke) maatregelen is naar verwachting een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig (inclusief een zogenaamde passende beoordeling), omdat negatieve effecten op bestaande Natura 2000-waarden niet op voorhand uitgesloten kunnen worden.

### **Herziening Wet Bodembescherming**

In de PKB is voor de uitvoering van het voorgenomen grondverzet uitgegaan van het beleid conform Actief Bodembeheer Rijntakken en Maas (ABR/M). Dit beleid uit 2003 is gebaseerd op een complex geheel van regelgeving.

De beleidsregels zijn met name gebaseerd op onderdelen van de Wet milieubeheer (Wm), de Wet verontreiniging oppervlaktewater (Wvo), de Wet bodembescherming (Wbb) en het Bouwstoffenbesluit (Bsb). De complexiteit van deze regelgeving werkt echter belemmerend voor een kosteneffectieve uitvoering van het voorgenomen grondverzet. Mede hierom is in 2003 door de bewindspersonen van de Ministeries van VROM, V&W en LNV een herziening en vereenvoudiging aangekondigd van de wet- en regelgeving aangekondigd met betrekking tot de bodem. Dit heeft in 2005 bijvoorbeeld geleid tot aanpassing van de saneringsregeling van de Wbb.

Derhalve wordt bij voorkeur bij de RvdR-maatregelen het grondverzet benaderd vanuit het nieuwe Besluit bodemkwaliteit (Bbk). Tot nu toe is er vanuit gegaan dat in 2007 het nieuwe Bbk in werking zou treden. Inmiddels is dat onzeker geworden, omdat de Ministerraad op 8 juni weliswaar heeft ingestemd met het herziene Bbk, maar ook besloten heeft om het ontwerpbesluit opnieuw voor advies aan de Raad van State aan te bieden. Dit betekent dat de inwerkingtreding van het Bbk vertraging ondervindt. Vertraging van de besluitvorming kan enerzijds leiden tot suboptimaal gebruik van de mogelijkheden die het nieuwe Bbk biedt. Anderzijds kan dit leiden tot vertraging, omdat nieuwe gebruiksmogelijkheden in een bijgestelde grondbalans moeten worden verwerkt in planning en in verguningsaanvragen.

Behalve de vernieuwing van het Nederlandse beleid voor grond en baggerspecie is ook de implementatie van veranderende en nieuwe EU-regelgeving relevant voor Ruimte voor de Rivier. Het gaat hierbij om respectievelijk de Kader Richtlijn Afvalstoffen (KRA) en de Kader Richtlijn Water (inclusief grondwaterrichtlijn).

### 3. De scope van het programma

---

In VGR 9 is uitgebreid ingegaan op de scope van het programma Ruimte voor de Rivier. Alleen mutaties in scope zullen apart in dit hoofdstuk worden vermeld.

PKB deel 4 Ruimte voor de Rivier, die op 26 januari dit jaar in werking is getreden, is vertrekpunt voor de scope van het programma. In de verslagperiode hebben zich geen scopewijzigingen voorgedaan.

<b>Scopemutaties tot verslagperiode</b>	<b>Datum</b>
- Geen	
<b>Scopemutaties verslagperiode</b>	<b>Datum</b>
- Geen	
<b>Voorstellen tot scopemutatie</b>	<b>Datum</b>
- Geen	

*Tabel 1: Scopemutaties*

## 4. De planning en voortgang van het programma

---

### 4.1 Mijlpalen

De mijlpalen van het programma hangen nauw samen met de SNIP-fasen die het Ministerie van Verkeer en Waterstaat onderscheidt. Met het vaststellen van de PKB Ruimte voor de Rivier is de verkenningfase afgesloten. De belangrijkste mijlpalen vanuit de spelregels voor natte infrastructuurprojecten (SNIP) zijn de projectbeslissing en de opleveringsbeslissing. De projectbeslissing markeert het einde van de planstudiefase en het begin van de voorbereidingen voor de realisatiefase. De meeste projectbeslissingen zullen uiterlijk in de periode 2008-2009 worden genomen, om tijdig (voor 31 december 2015) het werk op te kunnen leveren.

In onderstaand overzicht is de voortgang per maatregel aangegeven. Met de kleuren groen, oranje en rood wordt vertraging of versnelling in de planstudiefase geprognoseerd in relatie tot de in de PKB opgenomen data voor projectbesluiten. Groen betekent een versnelling met drie maanden of meer. Oranje betekent een vertraging voor de totstandkoming van het projectbesluit met 3 tot 12 maanden en rood betekent een vertraging van het projectbesluit met 12 maanden of meer.

In de volgende paragrafen worden de belangrijkste ontwikkelingen in de verslagperiode gemeld op het niveau van de riviertak. In bijlage 3 vindt u een overzicht van gemelde vertragingen en planningsmutaties.



Bijlage: Planning  
Maatregelen Basispakket - Bevoegde gezagen en initiatiefnemers

Naam maatregel	Initiatiefnemer	Voortgang	Projectbeslissing uiterlijk	Prognose	Uitvoeringsperiode
<b>Boven-Rijn/Waal</b>					
Obstakelverwijdering Suikerdam en polderkade naar de Zandberg	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in concept afgesloten	1-1-2009		2010-2015
Extra uiterwaardvergraving Millingerwaard	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in concept afgesloten	1-1-2009		2010-2015
Dijkteruglegging Lent	Gemeente Nijmegen	Bestuursafspraken in voorbereiding	1-7-2008		2011-2015
Kribverlagingen Boven-Rijn / Waal	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in concept afgesloten	1-7-2011		2012-2015
Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden en Dijkverlegging Buitenpolder Het Munnikenland	Waterschap Rivierenland	Bestuursafspraken afgesloten in verslagperiode	1-1-2010		2010-2015
<b>Benedenrivierengebied</b>					
Uiterwaardvergraving Bedrijventerrein Avelingen	Gemeente Gorinchem	Plan van aanpak planstudiefase gereed	1-7-2011		2013-2015
Ontpoldering Noordwaard (meestromend)	Rijkswaterstaat	Plan van aanpak planstudiefase gereed	1-1-2009		2011-2014
Ontpoldering Overdiepsche Polder (meestromend)	Provincie Noord-Brabant	Plan van aanpak planstudiefase gereed	1-1-2009		2011-2015
Kadeverlaging Biesbosch	Rijkswaterstaat	Projectopdracht afhankelijk van SNIP3 Noordwaard	1-1-2013		2014-2015
Dijkverbeteringen Benedenrivierengebied	Waterschap Rivierenland	Bestuursafspraken in voorbereiding	1-1-2012		2014-2015
Zuiderklip	Rijkswaterstaat	Uitvoering	gereed		2006-2008
Berging op het Volkerak Zoommeer	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in voorbereiding	1-7-2009		2012-2014
<b>Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn en Lek</b>					
Uiterwaardvergraving Huissensche Waarden	Private partij	Bestuursafspraken niet van toepassing	1-1-2009		2012-2015
Uiterwaardvergraving Meinerswijk	Gemeente Arnhem	Bestuursafspraken in voorbereiding	1-7-2008		2010-2014
Uiterwaardvergraving Doorwerthsche Waarden	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in concept afgesloten	1-7-2008		2010-2014
Uiterwaardvergraving Middelwaard	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in concept afgesloten	1-7-2008		2010-2014
Uiterwaardvergraving De Tollewaard	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in concept afgesloten	1-7-2008		2010-2014
Obstakelverwijdering Machinistenschool Elst	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in concept afgesloten	1-7-2008		2010-2014
Uiterwaardvergraving Honswijkerwaarden, stuweiland Hagestein, Hagesteinse Uiterwaard en Heerenwaard	Provincie Utrecht	Bestuursafspraken afgesloten	1-7-2008		2010-2014
Dijkverbeteringen linkeroever Neder-Rijn	Waterschap Rivierenland	Bestuursafspraken in voorbereiding	1-1-2012		2014-2015
Dijkverbeteringen rechteroever Neder-Rijn	Waterschap Vallei en Eem	Bestuursafspraken in voorbereiding	1-1-2012		2014-2015
Dijkverbeteringen rechteroever Lek	Waterschap Stichtse Rijnlanden	Bestuursafspraken in voorbereiding	1-1-2012		2014-2015
<b>IJssel</b>					
Dijkverlegging Cortenoever	Waterschap Veluwe	Bestuursafspraken in voorbereiding (2 juli 2007)	1-7-2009		2011-2015
Dijkverlegging Voorster Klei	Waterschap Veluwe	Bestuursafspraken in voorbereiding (2 juli 2007)	1-7-2009		2011-2015
Uiterwaardvergraving Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard	Gemeente Deventer	Plan van aanpak planstudiefase gereed	1-1-2010		2011-2015
Uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden	Provincie Overijssel	Plan van aanpak planstudiefase gereed	1-1-2009		2009-2015
Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld	Provincie Gelderland	Bestuursafspraken in voorbereiding (12 oktober 2007)	1-7-2009		2011-2015
Uiterwaardvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden	Gemeente Zwolle	Plan van aanpak planstudiefase gereed	1-1-2008		2010-2015
Dijkverlegging Westenholte	Provincie Overijssel	Plan van aanpak planstudiefase gereed	1-1-2008		2010-2015
Zomerbedverlaging Beneden-IJssel	Rijkswaterstaat	Projectopdracht in voorbereiding	1-1-2012		2013-2015
Hondsbroeksche Pleij	Rijkswaterstaat	Uitvoering	gereed		2007-2012

Bestuursafspraken/ projectopdracht in voorbereiding	Bestuursafspraken/ projectopdracht afgesloten in verslagperiode	Plan van Aanpak voor planstudiefase gereed	Variantkeuzebeslissing (SNIP 2A)	Projectbeslissing (SNIP 3)	Voorbereidings-beslissing uitvoering (SNIP 4)	Uitvoeringsbeslissing (SNIP 5)	Opleveringsbeslissing (SNIP 6)
---	--	---	-------------------------------------	----------------------------	--	-----------------------------------	-----------------------------------

## **4.1. Ontwikkelingen per riviertak**

### **4.1.1. Voortgang Boven-Rijn/Waal**

#### **Algemeen**

Langs Boven-Rijn en Waal is een viertal typen maatregelen aan de orde (obstakelverwijdering, dijkverlegging, kribverlaging en uiterwaardvergraving), waaronder de grote dijkterugleggingsmaatregel bij Lent. In de verslagperiode is met Waterschap Rivierenland een bestuursovereenkomst gesloten ten behoeve van de planstudie voor de Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden en Dijkverlegging Buitenpolder Het Munnikenland. De projectopdrachten aan Rijkswaterstaat met betrekking tot de obstakelverwijdering Suikerdam, de extra uiterwaardvergraving Millingerwaard en de kribverlagingen Boven-Rijn / Waal zijn nagenoeg gereed.

#### **Dijkteruglegging Lent**

Met de instemming van de Eerste Kamer met PKB deel 4 van Ruimte voor de Rivier is het voorkeursalternatief voor de dijkverlegging Lent gekozen. De planning van het SNIP 3 besluit was gericht op 1 juli 2007. In de vorige rapportage is de al dreigende vertraging gemeld en de planning voor het projectbesluit met 1 jaar doorgeschoven. Die vertraging is in de verslagperiode verder toegenomen, omdat er nog steeds geen bestuursovereenkomst met de gemeente Nijmegen over de uitwerking in de planstudiefase is gesloten. De gemeente Nijmegen heeft op 29 juni 2007 een brief gestuurd waarin de gemeente heeft aangegeven een gesprek te willen voeren over een aantal voorwaarden voordat een bestuursovereenkomst kan worden afgesloten. Dit gesprek is op korte termijn voorzien.

#### **Kribverlaging Waalbochten, Midden-Waal, Waal Fort St. Andries en Beneden Waal**

Binnen deze riviertak zal een viertal kribverlagingen worden uitgevoerd. In de verslagperiode zijn voorbereidingen getroffen voor het opstellen van een projectopdracht voor de kribverlaging. De projectopdrachten zijn inmiddels nagenoeg gereed voor ondertekening.

#### **Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden en Dijkverlegging Buitenpolder Het Munnikenland**

In de verslagperiode is een bestuursovereenkomst afgesloten met het waterschap Rivierenland voor de Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden en Dijkverlegging Buitenpolder Het Munnikenland.

Daarnaast is het Plan van Aanpak, inclusief het Beheersplan opgesteld. Ook is een aantal inventariserende onderzoeken gestart en is er een Visiedocument opgesteld ten behoeve van de ruimtelijke planvorming. De integratie van de maatregel binnen de bredere context van het Bestuursconvenant 'Planstudie herinrichting omgeving Munnikenland en Slot Loevestein' moet nog vorm krijgen in deelopdrachten van de andere convenantpartners (het waterschap Rivierenland, de provincie Gelderland, de gemeente Zaltbommel, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het ministerie van Verkeer en Waterstaat).

#### **4.1.2. Voortgang Benedenrivierengebied**

##### **Algemeen**

Drie belangrijke maatregelen in het Benedenrivierengebied (Noordwaard, Overdiepse Polder en Avelingen) maken hun koploperstatus waar en liggen voor op de planning. De projectbeslissingen voor deze drie maatregelen worden in het voorjaar van 2008 verwacht en lopen daarmee ruim voor op de in de PKB opgenomen uiterste data. De oplevering van de maatregel staat bij de Noordwaard en Overdiepse Polder inmiddels gepland voor de periode 2013-2014, waardoor eventueel optredende vertraging goed kan worden opgevangen.

##### **Ontpoldering Noordwaard**

De verslagperiode heeft vooral in het teken gestaan van het opstellen van basisrapporten voor het MER en de voorbereiding van het SNIP 2A-advies. De Bestuurlijke Begeleidingscommissie Noordwaard (BBC) heeft per brief op 15 mei de "Ontwerpvisie ontpoldering Noordwaard" aan de staatssecretaris aangeboden. Deze ontwerpvisie beschrijft het voorkeursalternatief dat 16 mei in het "Advies variantkeuzebeslissing (SNIP 2A) Ontpoldering Noordwaard" bij het ministerie is ingediend.

##### **Ontpoldering Overdiepse Polder**

Met betrekking tot de maatregel ontpoldering Overdiepse Polder heeft het afgelopen kwartaal vooral in het teken gestaan van de toetsing van het advies voor de variantkeuze (SNIP 2A) aan de afspraken die in het programma van eisen in de Bestuursovereenkomst zijn vastgelegd. Het SNIP 2A-advies is bij brief d.d. 16 maart 2007 aan de staatssecretaris aangeboden.

### **Uiterwaardvergraving bedrijventerrein Avelingen**

In de verslagperiode is het Plan van Aanpak van de gemeente Gorinchem vastgesteld. Een positieve koppeling kan worden gelegd tussen de Uiterwaardvergraving bedrijventerrein Avelingen en de voorgenomen verbetering van de verkeersdoorstroming op de A27. Het uitbrengen van de startnotitie voor de A27 door V&W is uitgesteld. V&W heeft de gemeente gevraagd om de planning van de A27 in samenhang met hun eigen planning voor de Uiterwaardvergraving bedrijventerrein Avelingen te bekijken en te bezien op welk moment uitstel van V&W voor de A27 negatief uitwerkt op de verwezenlijking van een koppeling tussen beide projecten.

### **4.1.3. Voortgang Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn en Lek**

#### **Algemeen**

Langs het Pannerdensch Kanaal, de Neder-Rijn en de Lek spitsen de maatregelen zich toe op uiterwaardvergravingen en dijkverbeteringen. Met de provincie Utrecht is in de verslagperiode een bestuursovereenkomst afgesloten voor de Uiterwaardvergraving Honswijkerwaarden, stuweiland Hagestein, Hagesteinse Uiterwaard en Heerenwaard. De projectopdrachten aan Rijkswaterstaat met betrekking tot de Uiterwaardvergravingen Meinerswijk, Doorwertsche Waarden, Middelwaard en Tollewaard zijn nagenoeg gereed.

#### **Uiterwaardvergraving Honswijkerwaard, stuweiland Hagestein, Hagesteinse uiterwaard en Heerenwaard**

Na ondertekening van de bestuursovereenkomst heeft de provincie Utrecht in de verslagperiode gewerkt aan het Plan van Aanpak. Naar verwachting zal dit Plan van Aanpak in het derde kwartaal van 2007 worden vastgesteld. Ondertussen zijn tevens enkele deelonderzoeken opgestart en is de vaststelling van de visie door provincie, gemeente en waterschap afgerond.

#### **Dijkverbeteringen Neder-Rijn/Lek**

Over de dijkverbeteringen langs de Neder-Rijn en de Lek is in de verslagperiode overleg gevoerd met de betreffende waterschappen. De bestuursovereenkomsten met de waterschappen zijn in voorbereiding.

#### 4.1.4. Voortgang IJssel

##### **Algemeen**

In het IJsselgebied werd al gewerkt aan twee projecten: de Uiterwaardvergraving van de Scheller- en Oldeneler Buitenwaarden en de Dijkverlegging Westenholte. In de verslagperiode zijn er bestuursovereenkomsten gesloten met de gemeente Deventer en de provincie Overijssel ten behoeve van respectievelijk de Uiterwaardvergraving Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard en de Uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden.

Langs de IJssel zijn verder nog andere dijkverleggingen en uiterwaardvergravingen en de Hoogwatergeul bij Veessen-Wapenveld gepland. De bestuursovereenkomsten voor deze maatregelen zijn op dit moment in voorbereiding. Onder leiding van regionale partijen wordt daarnaast studie gedaan naar twee alternatieve maatregelen (Hoogwatergeulen) bij Kampen en Zutphen.

##### **Zwolse koplopers: Dijkverlegging Westenholte en Uiterwaardvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden**

De verslagperiode stond met name in het teken van het opleveren van de SNIP2a adviezen. In mei hebben Gedeputeerde Staten van Overijssel en het College van B&W van de gemeente Zwolle hun adviezen ingediend bij de staatssecretaris. De SNIP3-adviezen worden in maart 2008 verwacht. Dat betekent dat de kleine vertraging uit 2006 niet volledig zal zijn ingelopen. De oplevering van de maatregelen vóór 31-12-2015 lijkt daarmee echter niet onder druk te komen te staan.

##### **Deventer koplopers: Uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden en Uiterwaardvergraving Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard**

In de verslagperiode zijn de bestuursovereenkomsten met de provincie Overijssel (Uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden) en de gemeente Deventer (Uiterwaardvergraving Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard) afgesloten. In de bestuursovereenkomst met Overijssel is overeengekomen dat de planstudie een looptijd zal hebben tot 1 januari 2009. De datum van 1 juli 2007, zoals die in de PKB vermeld wordt en gebaseerd was op de vroegere status van de maatregel als NURG-project, komt hiermee te vervallen.

Na de ondertekening van de bestuursovereenkomsten hebben de initiatiefnemers een Plan van Aanpak opgesteld en ter goedkeuring aan V&W voorgelegd. De Plannen van Aanpak zijn inmiddels goedgekeurd en vastgesteld.

### **Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld**

Voor de Hoogwatergeul Veessen Wapenveld geldt dat de provincie Gelderland zich eind mei schriftelijk bij de Staatssecretaris heeft aangemeld als beoogd initiatiefnemer, conform de wens (zoals vastgelegd in een motie) van de Eerste Kamer. Onmiddellijk daarna zijn de gesprekken begonnen over de bestuursovereenkomst. Vanwege de grootschaligheid van de maatregel en de weerstand bij de bevolking staat de einddatum van 31 december 2015 ernstig onder druk.

### **Dijkverleggingen Voorster Klei en Cortenoever en alternatief hoogwatergeul Zutphen**

In de verslagperiode is een de bestuursovereenkomst voorbereid voor de maatregelen Voorster Klei en Cortenoever. Op 2 juli 2007 is de bestuursovereenkomst met waterschap Veluwe voor het verrichten van de (voor)planstudies gesloten.

Tegelijk wordt onderzoek gedaan naar het uitvoeren van een regionaal alternatief ten opzichte van de in de PKB opgenomen twee dijkverleggingen plus een reservering voor een hoogwatergeul voor de langere termijn.

De regio (onder leiding van de provincie Gelderland) heeft inmiddels een intergemeentelijke structuurvisie (IGSV) vastgesteld. In deze structuurvisie wordt de oplossing van de hoogwaterproblematiek in samenhang met de woningbouwopgave en de gewenste aanpassingen van de infrastructuur integraal uitgewerkt. De planning van de regio is erop gericht dat de minister van Verkeer en Waterstaat uiterlijk eind 2008 het zogeheten omwisselbesluit kan nemen, om zo het regionale alternatief in het Basispakket op te nemen. Hiertoe dient wel aan de gestelde randvoorwaarden, zoals opgenomen in de PKB, in termen van scope, planning en financiering te worden voldaan. De regio werkt in samspraak met het Rijk onder hoge druk aan het realiseerbaar maken van deze ambitie.

### **Zomerbedverlaging IJssel en alternatief: Hoogwatergeul Kampen**

De Hoogwatergeul Kampen vormt geen onderdeel van het Basispakket. In de PKB is deze maatregel opgenomen als alternatief voor de maatregel zomerbedverlaging Beneden-IJssel.

Door de regio (onder leiding van de provincie Overijssel) wordt de hoogwatergeul als onderdeel van de pilot ontwikkelingsplanologie verder uitgewerkt.

De planning van de regio is er op gericht, dat de minister van Verkeer en Waterstaat om in het najaar van 2008 een omwisselbesluit kan nemen om zo de Hoogwatergeul Kampen in het Basispakket op te nemen. Hiertoe dient wel aan de gestelde randvoorwaarden, zoals opgenomen in de PKB, in termen van scope, planning en financiering te worden voldaan.

Op 18 januari 2007 is door alle deelnemende partijen waaronder de staatssecretaris van VenW en de minister van VROM een intentieovereenkomst ondertekend voor de verdere planvorming van een hoogwatergeul gecombineerd met woningbouw en aanpassingen in de infrastructuur. V&W is volop betrokken bij dit proces en geeft daarmee invulling aan de toezegging van de staatssecretaris aan de Tweede Kamer dat het initiatief weliswaar in de regio ligt, maar dat VenW volledige medewerking zal verlenen. De regio werkt nu aan het opstellen van een structuurvisie met plan-MER, het voorbereiden van een streekplanherziening, het opstellen van een voorontwerpbestemmingsplan, de verdere invulling van de marktwerking en de voorbereiding van het omwisselbesluit.

## 5. Risicomanagement en auditing

---

### 5.1 Aanpak risicomanagement binnen Ruimte voor de Rivier

Risicomanagement maakt een belangrijk en structureel onderdeel uit van de beheersing van het programma Ruimte voor de Rivier. Risico's die zich voordoen kunnen immers van invloed zijn op de scope, de planning en/of de middelen van het project. De risico's van het programma worden beheerst op maatregel- en programmaniveau. In de verslagperiode is voortgang geboekt met het verder kwantificeren van de risico's, zowel in termen van tijd als geld. Naar verwachting zal aan het einde van de volgende verslagperiode een eerste integraal kwantitatief risicoprofiel beschikbaar zijn en zal de Kamer hierover in de volgende VGR worden geïnformeerd.

### 5.2 Beheersing van risico's door initiatiefnemers

De initiatiefnemers zijn verantwoordelijk voor de beheersing van de risico's op het niveau van de betreffende PKB-maatregel. Deze verantwoordelijkheidsverdeling is in de bestuursovereenkomsten en projectopdrachten (voor die maatregelen waar RWS initiatiefnemer is) vastgelegd.

In die bestuursovereenkomsten is ook vastgelegd dat er per kwartaal door de initiatiefnemer aan de programmadirectie Ruimte voor de Rivier wordt gerapporteerd over de risicoanalyse, de keuze van beheersmaatregelen als ook de uitvoering en evaluatie van de beheersmaatregelen. In de overeenkomsten met de initiatiefnemer is eveneens opgenomen dat elke initiatiefnemer twee keer per jaar een risicosessie organiseert volgens de uitgangspunten die programmabreed zijn vastgelegd. Hiermee wordt het lerend vermogen tussen de initiatiefnemers versterkt en kunnen snel op programmaniveau de belangrijkste maatregelrisico's worden vergeleken en onderling gewogen.

In onderstaande kaart is met vlaggetjes aangegeven waar de diverse risico's zich het meest dominant manifesteren.



De risico's doen zich vrijwel bij alle maatregelen voor, maar met deze presentatie is zichtbaar gemaakt, waar aan het eind van de verslagperiode op het betreffende thema de meeste aandacht naar uitgaat.



### Algemeen en procesrisico's

De meeste risico's doen zich voor bij de Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld, de Dijkteruglegging Lent, de Ontpoldering Noordwaard en Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden en Dijkverlegging Buitenpolder het Munnikenland. Bij drie van deze maatregelen speelt niet alleen het PKB-gebied, maar bredere belangen zoals Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Ecologische Hoofdstructuur (Munnikenland), stadsontwikkeling en de inrichting van het eiland in de rivier (Lent) en bredere gebiedsinrichting (Veessen-Wapenveld). Deze brengen in algemene zin tijdrisico's met zich mee, maar leveren een positieve bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit. Door de omvang van de maatregel kent de Ontpoldering Noordwaard belangrijke risico's op het gebied van grond en vastgoed.

Het kaartje gaat uit van het PKB-basispakket, dus zonder de Hoogwatergeulen bij Zutphen en Kampen (Ijsselsprong en Ijsseldelta), die via een omwisselbesluit in het basispakket opgenomen kunnen worden.

#### *Grondrisico's*

De selectie van maatregelen voor de grondrisico's hangt vooral samen met verontreinigingsrisico's. Voor de Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden en Dijkverlegging Buitenpolder het Munnikenland, de Uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden en de Uiterwaardvergraving Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard gaat het om de toepassing van overtollig en licht verontreinigd materiaal. Sterk verontreinigd materiaal zal (zeker of waarschijnlijk) worden aangetroffen bij de maatregelen Dijkteruglegging Lent, Uiterwaardvergraving Bedrijventerrein Avelingen, , Ontpoldering Overdiepse Polder en de Zomerbedverlaging Beneden- IJssel. De opslag van sterk verontreinigde grond (in tegenstelling tot sterk verontreinigde baggerspecie) wordt nog niet geaccepteerd in een Rijksdepot, waardoor vooral de Overdiepse Polder en de Noordwaard met aanvullende opslagrisico's worden geconfronteerd. Tot slot zijn er nog specifieke risico's bij de Uiterwaardvergraving Meinerswijk (grote puntverontreiniging), de Dijkverlegging Westenholte (opslagprobleem van vrijkomende grond) en de Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld, die waarschijnlijk te maken zal krijgen met een groot tekort aan dijkenklei.

#### *Vastgoedrisico's*

De vastgoedrisico's zijn in belangrijke mate programmabreed en de omvang van de problematiek hangt nauw samen met het aantal aanwezige eigenaren en het aantal te verwerven percelen c.q. hectares. De maatregelen Ontpoldering Noordwaard, Ontpoldering Overdiepse Polder, Dijkteruglegging Lent en de Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld zijn samen goed voor ca. 70% van de vastgoedkosten. De formele onteigening kan pas starten als het projectbesluit (bijvoorbeeld wijziging bestemmingsplan) is genomen. Daarmee lijkt Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld momenteel het meest kritisch in de tijd.

#### *Hydraulica*

De grootste hydraulische risico's doen zich verspreid voor in het hele PKB-maatregelgebied, afhankelijk van de specifieke situatie en het type maatregel. Het gaat om de volgende maatregelgebieden en risico's:

- Extra uiterwaardvergraving Millingerwaard (complexiteit van de afvoerverdeling);
- Berging op het Volkerak Zoommeer (het inlaatwerk en het moment van inzetten is complex);

- Uiterwaardvergraving Meinerswijk (complexiteit van de afvoer-  
verdeling);
- Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld (er wordt een nieuw split-  
singspunt in de rivier gemaakt en hier is veel discussie mee ge-  
moeid. Tevens is de modellering van het inlaatwerk complex);
- Zomerbedverlaging Beneden-IJssel (morfologie is hier een be-  
langrijk aandachtspunt);
- Hondsbroeksche Pleij (complexiteit van de afvoerverdeling).

In algemene zin is er een reservering op programmaniveau aangehou-  
den, indien het totaal van de maatregelen niet in voldoende mate de  
hydraulische taakstelling weet te realiseren.

#### *Natura 2000*

De meeste en grootste risico's op het gebied van Natura 2000 doen  
zich voor in het IJsselgebied. Bij de twee Zwolse maatregelen (de U-  
iterwaardvergraving Scheller- en Oldeneler Buitenwaarden en de Dijk-  
verlegging Westenholte) is het risicoprofiel inmiddels wel verkleind  
door veelvuldig overleg en afstemming met provincie en het ministerie  
van LNV. Andere maatregelgebieden waar het risicoprofiel gemiddeld  
hoger is zijn de Ontpoldering Noordwaard, Uiterwaardvergraving Bra-  
kelse Benedenwaarden en Dijkverlegging Buitenpolder Het Munniken-  
land, de Uiterwaardvergraving De Tollewaard en de Uiterwaardvergra-  
ving Huissensche Waarden (privaat initiatief), vanwege de ( nabije) lig-  
ging in een Natura 2000-gebied.

### **5.3 Beheersing van risico's op programmaniveau**

De programmarisico's zijn gegroepeerd naar vijf inhoudelijke thema's.  
Vier van deze thema's zijn gelijk aan die uit de VGR 9. Het gaat hier om  
grond, vastgoed, Natura 2000 en hydraulica. De overige risico's zijn  
gecategoriseerd naar het thema procesrisico's. Het thema ruimtelijke  
kwaliteit is bij de procesrisico's onder gebracht.

Het programma loopt in deze fase meer risico op de factor tijd dan de  
factor geld. Bij de vastgoedrisico's en de procesrisico's is de factor tijd  
zeer dominant en dat geldt in mindere mate ook voor de risico's op het  
gebied van Natura 2000 en hydraulica.

Hierna zijn per thema de belangrijkste risico's benoemd als ook de wijze  
om deze te beheersen.

### 5.3.1. Procesrisico's

#### *Procesrisico's steeds prominenter op de voorgrond*

Een complex programma als Ruimte voor de Rivier kenmerkt zich door veel processtappen en interfaces, waarbij overdrachts- en beslismomenten aan de orde zijn. Elke stap brengt het risico van vertraging met zich mee. In mindere mate zal dit soms ook doorwerking hebben naar het kostenprofiel, omdat aanvullende activiteiten moeten worden ondernomen. Extra doorlooptijd zal zonder meer kostenverhogend werken, waarbij ook meespeelt dat een aantrekkende markt tot extra prijsverhogingen zal leiden. In dat verband is in de verslagperiode het onderwerp planning actief op alle agenda's binnen het programma geplaatst, waarbij vooral ook de projectleiders van de initiatiefnemers zijn uitgenodigd om mee te denken aan verbeteringen in logistieke activiteiten en verspreiding van best practices.

#### *Overdracht aan eindbeheerders tijdig in regie zetten*

In de PKB-fase is het uitblijven van een soepele overdracht aan de eindbeheerders al als risico benoemd. Inmiddels is er een groot aantal projectorganisaties met de planstudiefase van start gegaan en blijkt dat belangrijke eindbeheerders (regionale diensten van Rijkswaterstaat voor het rivierbeheer en waterschappen voor het beheer van nieuwe dijken) goed betrokken zijn bij de inrichting van het ontwerp. De eisen van de beheerder zullen goed meegewogen worden bij de SNIP3-besluiten.- Ook is in de verslagperiode gestart met het project beheer en onderhoud, waarbij de doelstelling is om tijdig budgetten te alloceren voor het beheer en onderhoud na oplevering van de maatregelen.

#### *Sterk projectmanagement en voldoende sense of urgency bij bestuurders zijn belangrijke succesfactoren*

Op dit moment zijn er voor zo'n tien maatregelen projectorganisaties ingericht en bestuurlijke stuurgroepen ingesteld voor de lopende en nog te starten maatregelen voor het programma. De regionale bestuurlijke betrokkenheid bij het programma is van blijvend groot belang en komt mede tot uiting in de goed draaiende bestuurlijke stuurgroepen die op maatregelniveau of cluster van maatregelen (bij Deventer en Zwolle) zijn ingesteld. Bij de projectgroepen wordt geadviseerd een integraal projectmanagementmodel te implementeren, waarbij de diverse rollen in het projectmanagement helder zijn onderscheiden en er voor alle rollen voldoende aandacht (in termen van kwaliteit en kwantiteit) bestaat.

#### *Tijdige voorbereiding van de uitvoeringsfase*

Een cruciaal tijdrisico doet zich voor bij de faseovergang na het SNIP3-advies en de start van de realisatiewerkzaamheden. Om de faseovergangen vloeiend te laten verlopen – en voor de eerste maatregelen zal het SNIP 3 advies al begin 2008 worden ingediend - is er een werkgroep 'voorbereiding uitvoering' in het leven geroepen die moet voorkomen dat er gaten vallen in de voortgang. Hierin zal ook en vooral scherp worden gestuurd op de voortgang van de juridische procedures (planprocedures, vergunningen, onteigeningen). Ook het thema markt en aanbesteding wordt nu al uitgewerkt voor de diverse maatregelen, zodat de processen geschakeld naast elkaar worden opgepakt.

#### *EU-regelgeving monitoren*

De implementatie van nieuwe regelgeving blijft door de looptijd van dit programma te allen tijde een risico, dat invloed kan hebben op scope, tijd en geld. Waar nodig en mogelijk zal geanticipeerd moeten worden op consequenties van nieuwe regelgeving om onnodige vertraging en kosten te voorkomen.

### **5.3.2. Grondrisico's**

#### *Risicoprofiel grond nog steeds erg groot: Bestuurlijke keuzes nog onveranderd*

Belangrijke rol in de omvang van het risico speelt de inwerkingtreding van het Besluit Bodemkwaliteit (Bbk). Doordat het Bbk niet per 1 juli 2007 in werking is getreden en na de ministerraad van 8 juni opnieuw voor advies is aangeboden aan de Raad van State bestaat hierover nog steeds onduidelijkheid. Reden voor de hernieuwde adviesaanvraag is gelegen in het feit dat het ontwerpbesluit nog substantieel inhoudelijk is aangepast. Uitkomst van deze adviesaanvraag is nog onzeker en bij negatief advies zal er een verdere vertraging optreden. Het risico zal pas worden verminderd als er zekerheid bestaat over de inwerkingtreding. Dan zal het risico opnieuw beoordeeld moeten worden, aangezien nuttige bodemtoepassingen niet meer als depot worden aangemerkt. Dit betekent niet dat ondanks het Bbk er in het geheel geen depots meer ingericht zullen worden. Het risico zal echter wel fors kleiner worden.

Ook de doorwerking van de EU-grondwaterrichtlijn is een bestuurlijke keuze die onveranderd in het risicoregister is opgenomen. Er loopt momenteel een beroepsprocedure tegen het depot Ingensche Waarden. De uitspraak wordt dit najaar verwacht.

#### *Grondbalans kans en risico*

In de planstudiefase wordt de omvang van het grondverzet langzaam maar zeker helder en wordt de grondbalans op maatregelniveau vastgesteld. Indien optimale afstemming tussen maatregelen wordt gecreëerd vanuit de grondbalans kan dat negatieve gevolgen hebben voor de doorlooptijd, terwijl een gebrek aan afstemming tot hogere kosten kan leiden. Er is voor de beheersing van dit risico en het benutten van mogelijke kansen een groot aantal beheersmaatregelen geformuleerd. In ieder geval zal initiatiefnemers een handreiking worden geboden, waarmee opzet en inhoud van grondstromenplannen worden voorgescreven. Dit zal ook een belangrijke rol spelen bij de toetsing van de SNIP-adviezen van de initiatiefnemer. Op programmaniveau zal ook nagegaan worden wat uiterste data zijn voor overtollige niet vermarkt-bare baggerspecie en grond. Ook hier zal tijdige inwerkingtreding van het Bbk een positieve invloed hebben in de omvang van het risico. Daarnaast zullen nog dit jaar de afhankelijkheden tussen de maatregelen inzichtelijk worden gemaakt.

#### *Blijvende onzekerheden met puntverontreinigingen en storten in rijksdepots*

Het aantreffen van onvoorziene puntverontreinigingen bij maatregelen blijft een risico totdat de planalternatieven zijn uitgewerkt en er bodemonderzoek is uitgevoerd. Toetsing op puntverontreinigingen is in het SNIP-toetsingskader opgenomen.

De Wm-vergunningen van rijksdepots zijn juridisch beoordeeld. Er is geconcludeerd dat baggerspecie, vrijkomend bij Ruimte voor de Rivierprojecten, kan worden afgevoerd naar deze depots. Hiermee is de omvang van het risico verkleind. Wel is er nog discussie gaande over de interpretatie van de definitie van baggerspecie en of de als grond gedefinieerde bodem eventueel in depots gestort zou mogen worden. Het besluit Bbk zal naar verwachting dienaangaande meer duidelijkheid verschaffen.

### **5.3.3. Vastgoedrisico's**

#### *Schaderegeling vastgesteld*

In de vorige VGR is uitgebreid stilgestaan bij de onduidelijkheid over de schadevergoeding bij inundatie, die als groot risico's voor zowel het budget als de planning was benoemd. Op het LBOH van 21 juni is het voorstel voor een strategisch kader voor de schadevergoeding aan de orde geweest.

De staatssecretaris heeft dit strategisch kader vervolgens vastgesteld. Hiermee is duidelijkheid ontstaan op dit terrein, waardoor de anticiperende aankopen niet verder vertraagd hoeven worden.

*Vastgoed is een belangrijk tijdrisico*

Het tijdig bezitten van de gronden is een noodzakelijke voorwaarde om de realisatiefase te kunnen starten. De (administratieve) onteigeningsprocedure moet voor een aantal maatregelen al eind dit jaar worden ingezet om tijdig de realisatiefase te kunnen starten. Om de initiatiefnemers bij het correct doorlopen van deze procedure adequaat te ondersteunen heeft de programmadirectie hiervoor expertise beschikbaar gesteld. Ook voor de sturing op de voortgang van de aankoop van gronden en opstellen is extra capaciteit beschikbaar.

*Stijgende grondprijzen kunnen nieuw risico worden*

De trend van langjarige stabilisatie (of soms zelfs daling) van de grondprijzen van landbouw is inmiddels gekeerd en de prijzen zijn weer stijgende. Dit is merkbaar bij de koploperprojecten en speelt ook al bij andere maatregelen. Het eventuele effect op de ramingen wordt in de komende verslagperiode geïnventariseerd.

*Samenwerking in verwerving vastgoed door RWS en DLG komt steeds beter op stoom*

In april dit jaar is door de programmadirectie en DLG een aparte overeenkomst ondertekend om de samenwerking binnen het programma Ruimte voor de Rivier concreet inhoud te geven. DLG ondersteunt een groot aantal decentrale initiatiefnemers uit de provincies Overijssel en Gelderland bij de vastgoedverwerving. Hiertoe zijn ook nadere afspraken vastgelegd in verband met de marginale toetsing van de transacties en financiering van de activiteiten. Het Nationaal Groenfonds speelt hierbij een intermediaire (bancaire) rol en hiervoor is een overeenkomst tussen het Nationaal Groenfonds en de programmadirectie ondertekend. Met deze overeenkomst wordt bewerkstelligd dat vastgoedtransacties snel kunnen worden gefinancierd en is een transparante sturing en verantwoording gegarandeerd. Inmiddels vindt de meeste verwerving van vastgoed door DLG of Rijkswaterstaat plaats en kan de afstemming en sturing snel georganiseerd worden.

#### 5.3.4. Natura 2000-risico's

##### *Afspraken gemaakt over beheersing Natura 2000-risico's door middel van herformuleren van de instandhoudingdoelen*

In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 worden in Nederland Natura 2000-gebieden aangewezen. Dit zijn gebieden met bijzondere natuurwaarden die in stand gehouden moeten worden. Een aantal van de maatregelen van Ruimte voor de Rivier ligt in of nabij zo'n Natura 2000-gebied. De maatregelen mogen geen significante (negatieve) effecten veroorzaken op de beschermde natuurwaarden. Indien dit wel het geval is dan dienen er natuurcompensatieprojecten gestart te worden, die gereed moeten zijn voor de werkzaamheden van de maatregel starten. Om die reden wordt getracht om maatregelen zo te ontwerpen dat compensatie niet nodig is. Om te kunnen bepalen of er negatieve effecten zijn, zijn de instandhoudingdoelen die in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 geformuleerd worden van cruciaal belang. In het directeurenoverleg V&W-LNV van april jl. zijn voor het rivierengebied belangrijke (nog te effectueren) afspraken over de instandhoudingsdoelen gemaakt die het risico dat compensatie nodig is, verminderen. Het gaat daarbij over de 'ten gunste van'-formulering in de instandhoudingsdoelstelling. Ten gunste van het realiseren van specifieke natura 2000-doelen (bijvoorbeeld de porseleinhoen) is enige achteruitgang van andere Natura 2000-doelen (bijvoorbeeld de kolgans) toegestaan. Indien de afspraken met LNV over het kwantificeren van het 'ten gunste van'-principe in de instandhoudingdoelen niet uit de verf komen c.q. juridisch niet hard genoeg zijn, zijn er mogelijk natuurcompensatieprojecten nodig. Daartoe moet Ruimte voor de Rivier dan mogelijk bindend afspraken maken met agrariërs over het beheer van landbouwgronden, zodat deze gronden kunnen dienen voor compensatie met name van schade aan ganzenpopulaties.

##### *Natura 2000 op maatregelniveau faciliteren*

De programmadirectie stuurt erop om kansen voor mitigatie optimaal te benutten en compensatie indien mogelijk te voorkomen. Daartoe wordt samenwerking tussen initiatiefnemers gestimuleerd en de beschikbare ruimte opgezocht in het ontwerp. Indien compensatie toch noodzakelijk is, dan dient deze tijdig gerealiseerd te worden door de initiatiefnemers. In de verslagperiode is daartoe gewerkt aan een handreiking, waarbij initiatiefnemers eenduidig worden geïnformeerd opdat (tijdig) aan de geldende regelgeving wordt voldaan.



### 5.3.5. Hydraulica-risico's

*Belangrijke stappen gezet, maar risicoprofiel voorlopig handhaven*

In de verslagperiode zijn belangrijke stappen gezet om de risico's op het gebied van hydraulica te beheersen. Bij de vernieuwing van rekenmodellen en bij de actualisatie van gebiedsschematisaties is de kern van de systematiek dat de PKB-taakstelling uitgangspunt is en blijft bij de beoordeling van de detailontwerpen. Voor de verdere beheersing is tevens aan een programma 'beheersing hydraulica' gewerkt. Voor de vier koplopers is vastgesteld dat met de huidige ontwerpen die in de voorkeursalternatieven zijn opgenomen, aan de PKB-taakstelling wordt voldaan. Hierbij is Deltares i.o. ingeschakeld om de onafhankelijke toetsing uit te voeren. Wanneer het volledige actieprogramma is uitgewerkt, wordt het risicoprofiel geactualiseerd.

## 5.4 Auditing

Het auditinstrument is het sluitstuk van de projectbeheersing op maatregeleniveau. Door onafhankelijke toetsen in te bouwen kan objectief worden vastgesteld of de initiatiefnemer en ook de programmadirectie Ruimte voor de Rivier haar primaire processen adequaat beheerst.

In de verslagperiode heeft de Programmadirectie het auditinstrument ingezet bij de beoordeling van de Plannen van Aanpak voor de vier planstudies, waarvoor in januari de bestuursovereenkomsten zijn getekend. Voor de maatregelen van de gemeente Deventer (Uiterwaardvergraving Bolswerkplas, Worp en Ossenwaard) en de provincie Overijssel (Uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden) is het Plan van Aanpak nog deze verslagperiode vastgesteld door de programmadirectie. Voor de maatregelen van het waterschap Rivierenland (Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden en Dijkverlegging Buitenpolder Het Munikenland) en de provincie Utrecht (Uiterwaardvergraving Honswijkerwaarden, stuweiland Hagestein, Hagesteinse Uiterwaard en Heerenwaard) moet het Plan van Aanpak nog worden aangepast en zal vaststelling pas in de volgende verslagperiode kunnen plaatsvinden.

## 6. De financiën van het programma

### 6.1 Algemeen

In de verslagperiode hebben zich geen belangrijke ontwikkelingen voorgedaan op het gebied van de ramingen, de post onvoorzien en de ontvangsten.

In de hiernavolgende paragrafen wordt nader ingegaan op de precieze ontwikkelingen van het projectbudget, de projectuitgaven en de aangegane verplichtingen, de kasprognose, de post onvoorzien en de toegezegde en gerealiseerde ontvangsten in de periode van 01 januari 2007 tot en met 30 juni 2007. De diverse bedragen worden weergegeven in miljoenen euro's met één decimaal, zodat de uiteindelijke nauwkeurigheid 100.000 euro is. De weergave veroorzaakt bij optellingen kleine afrondingsverschillen.

### 6.2 Projectbudget

Projectbudget Ruimte voor de Rivier (€ mln. incl BTW)						
	VGR9 (pp2006)	Wijzigingen (pp 2006)		Totaal (pp 2006)	Prijs- indexering	Totaal VGR10 (pp 2007)
		Technische	Budgettair Neutraal			
PKB organisatie	40,0	-	0,8-	39,2	-	39,2
Planstudiefase	177,2	0,1	117,9-	59,3	0,4	59,7
Uitvoeringsfase	2.015,2	0,1	17,1	2.032,4	8,4	2.040,8
Programmamanagement	-	0,2	101,7	101,9	3,6	105,5
<b>Totaal projectbudget (incl. BTW)</b>	<b>2.232,4</b>	<b>0,4</b>	<b>-</b>	<b>2.232,8</b>	<b>12,4</b>	<b>2.245,2</b>

Tabel 1: Projectbudget Ruimte voor de Rivier

Het projectbudget heeft naast een technische mutatie van € 417.000 en de prijsindexering 2006-2007 van € 12.430.000 geen mutaties ondergaan. Wel is er binnen het projectbudget op regelniveau gemuteerd. Deze mutaties zijn ten eerste doorgevoerd om het restant budget van €0,8 mln voor de PKB-organisatie over te hevelen naar de Planstudiefase. Daarnaast is het budget programmamanagement inzichtelijk gemaakt. Deze kosten waren hiervoor opgenomen in het planstudiebudget. Tot slot is het deel engineeringkosten voor de realisatie overgeheveld naar de uitvoeringsfase.

In de periode van de opstelling van de PKB (2002-2006) hebben enkele mutaties plaatsgevonden op het projectbudget. Bijlage 1a bevat de budgetmutaties en prijsindexatie gedurende de PKB-fase. Deze bijlage bevat tevens een overzicht van de IBOI-percentages, die de basis vormen van de toegepaste prijsindexeringen gedurende de PKB-fase. De twee overzichten in bijlage 1a worden door de overgang van PKB-fase naar Planstudiefase bevroren, om zodoende een duidelijk startpunt te creëren voor de planstudiefase. Zoals in de inleidende paragraaf reeds aangegeven zijn er budgetmutaties in de planstudiefase. Deze zijn opgenomen in een nieuwe bijlage 1b.

### 6.3 Uitgaven en aangegane verplichtingen

In tabel 2 zijn de uitgaven (kasmutaties) opgenomen. In de verslagperiode is een totaal bedrag van € 20.9 mln. uitgegeven. Deze uitgaven bestaan voornamelijk uit kosten voor de aankoop van vastgoed die zijn ondergebracht bij het Nationaal Groenfonds (eerste dotatie van € 10 mln.), en de kosten van het programmamanagement.

Uitgaven Ruimte voor de Rivier (€ mln. incl BTW)			
	Totaal VGR9	Uitgaven deze periode	Totaal
<b>PKB fase</b>			
PKB organisatie Ruimte voor de Rivier	39,2	-	39,2
Lopende projecten	11,6	-	11,6
<b>Planstudiefase</b>			
Boven-Rijn/Waal	0,9	0,9	1,7
Benedenrivierengebied	3,5	1,0	4,5
IJssel	15,0	1,0	16,0
Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn, Lek	-	0,5	0,5
<b>Uitvoeringsfase</b>			
Boven-Rijn/Waal	0,5	0,0	0,5
Benedenrivierengebied	-	0,2	0,2
IJssel	-	0,4	0,4
Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn, Lek	-	0,2	0,2
Opgetreden risico's (schadeclaim Nijmegen)	48,5	-	48,5
Vastgoed Nationaal Groenfonds	-	10,0	10,0
<b>Programmamanagement</b>			
Programmadirectie Ruimte voor de Rivier	7,9	6,7	14,5
<b>Totaal artikel 16.02.02</b>	<b>127,0</b>	<b>20,9</b>	<b>147,9</b>

Tabel 2: Uitgaven Ruimte voor de Rivier

In verslagperiode is voor een bedrag van € 41,9 mln. verplicht. Naast de verplichtingen voor het Nationaal Groenfonds en de kosten van het Programmamanagement is de eerste uitvoeringsfase van de maatregel Hondsbroeksche Pleij inmiddels ook verplicht.

<b>Verplichtingen Ruimte voor de Rivier (€ mln. incl BTW)</b>			
	Totaal VGR9	Aangegane verplichtingen deze periode	Totaal
<b>PKB fase</b>			
Projectorganisatie Ruimte voor de Rivier	39,2	-	39,2
Lopende projecten	11,6	-	11,6
<b>Planstudiefase</b>			
Boven-Rijn/Waal	1,5	2,7	4,1
Benedenrivierengebied	7,5	2,8	10,3
IJssel	15,6	4,1	19,7
Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn, Lek	-	0,8	0,8
<b>Uitvoeringsfase</b>			
Boven-Rijn/Waal	0,5	0,0	0,4
Benedenrivierengebied	-	0,7	0,7
IJssel	-	8,6	8,6
Pannerdensch Kanaal, Neder-Rijn, Lek	-	-	-
Opgetreden risico's (schadeclaim Nijmegen)	48,5	-	48,5
Vastgoed Nationaal Groenfonds	-	10,0	10,0
<b>Programmamanagement</b>			
Programmadirectie Ruimte voor de Rivier	10,9	12,4	23,2
<b>Totaal artikel 16.02.02</b>	<b>135,2</b>	<b>41,9</b>	<b>177,1</b>

Tabel 3: Verplichtingen Ruimte voor de Rivier

## 6.4 Kasritme Ruimte voor de Rivier

In onderstaande tabel is het kasritme voor het Programma Ruimte voor de Rivier weergegeven. Het kasritme is conform de Rijksbegroting IF 16.02.02 zoals deze is opgenomen in de Voorjaarsnota 2007. In de verdeling naar de diverse onderdelen zijn de ook de mutaties verwerkt zoals deze in paragraaf 6.2 zijn benoemd.

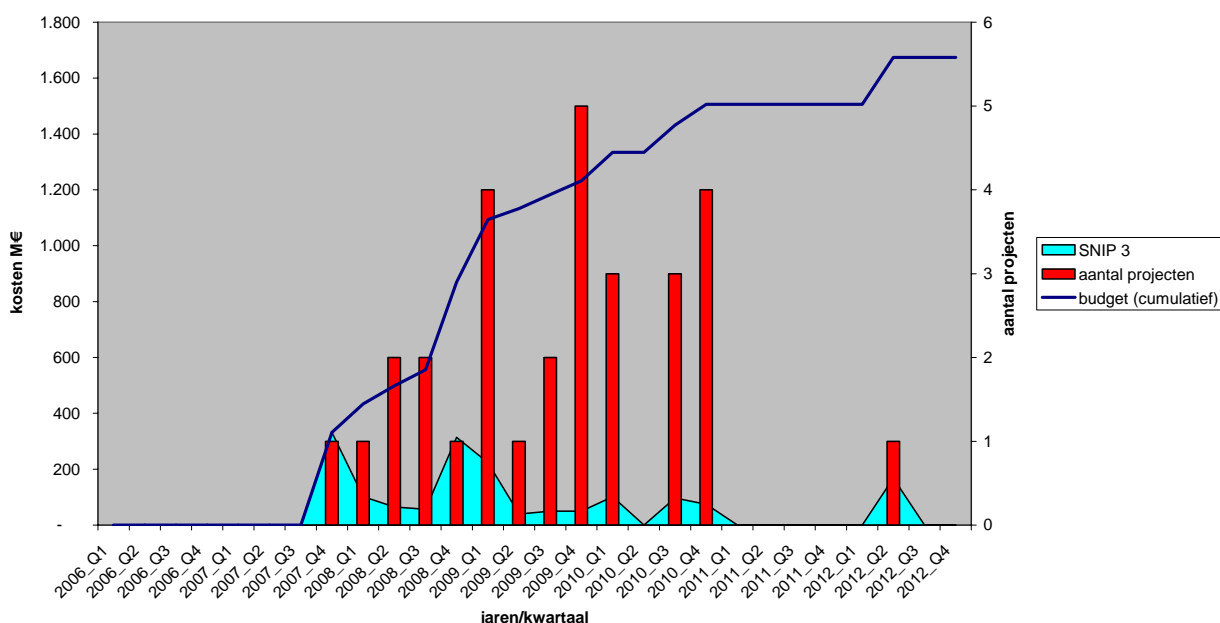
Kasritme Ruimte voor de Rivier (€ mln. incl BTW)								
	T/m 2006	2007	2008	2009	2010	2011	Later	Totaal
<i>Prijsspeil: 2007</i>								
<b>Budget</b>								
Rijksbegroting IF 16.02.02	127,0	66,3	101,8	210,1	285,1	320,1	1.134,9	2.245,3
<b>Kasritme RvdR</b>								
Projectorganisatie Ruimte voor de Rivier	39,2	-	-	-	-	-	-	39,2
Planstudies	17,3	18,3	16,9	4,9	2,2	-	-	59,7
Uitvoeringsfase	62,7	38,1	75,0	195,1	272,9	310,1	1.086,9	2.040,8
Programmadirectie Ruimte voor de Rivier	7,9	9,8	9,9	10,1	10,0	10,0	48,0	105,6
<b>Totaal Kasritme RvdR</b>	<b>127,0</b>	<b>66,3</b>	<b>101,8</b>	<b>210,1</b>	<b>285,1</b>	<b>320,1</b>	<b>1.134,9</b>	<b>2.245,3</b>
<b>Spanning Rijksbegroting vs Kasritme</b>								
	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabel 4: Kasritme Ruimte voor de Rivier

De onzekerheden in de ramingen zijn nog groot door de fase waarin het programma zich bevindt. De uitgaven voor het programma kunnen ruimer uitvallen en kunnen ook nog meevallen. Dit geldt zeker voor 2009 en verder. De programmakosten zijn in de PKB begroot binnen de bandbreedte van € 1,4 mld en maximaal € 3,0 mld.

Onderstaande figuur maakt zichtbaar hoe de investeringsbeslissingen naar tijd en geld met de SNIP 3-besluiten vorm krijgen. Als de planstudiefase met de beslissing over het SNIP 3-advies is afgerond en een definitief ontwerp is vastgesteld zal de bandbreedte kleiner zijn en de onzekerheidsmarge dalen naar maximaal 15%. In de loop van 2010 is van voldoende maatregelen de planstudiefase afgerond, zodat dan een nieuwe raming in de betreffende VGR aan de Kamer is op te nemen. De grote kosten zullen vooral in de jaren erna gemaakt worden in de realisatiefase.

Beslissing over investeringskosten en aantal maatregelen per kwartaal



## 6.5 Ontvangsten

Aan de begroting voor het realisatieprogramma Ruimte voor de Rivier is een bedrag van € 100 mln. toegevoegd ter dekking van het bij de PKB gebleken verschil tussen raming en budget. Door het kabinet is er van uitgegaan dat dit bedrag kan worden verdiend door middel van projectgebonden opbrengsten en benutting van Europese subsidies.

In de verslagperiode is omtrent EU-subsidies duidelijk geworden dat de inschatting ruim lager uitkomt dan destijds mocht worden aangenomen. Reden hiervoor is de verlaging van het betreffende EU-budget dat moet worden gedeeld met meer lidstaten. Geïnventariseerd gaat nu worden welke eventuele alternatieve projectgebonden opbrengsten gevonden kunnen worden.

Toegezegde ontvangsten Ruimte voor de Rivier			
	Totaal vorige perioden	Deze periode	Totaal
Projectgebonden ontvangsten	-	-	-
EU-subsidie	-	-	-
<b>Totaal</b>	-	-	-

Tabel e: Toegezegde ontvangsten Ruimte voor de Rivier

Gerealiseerde ontvangsten Ruimte voor de Rivier			
	Totaal vorige perioden	Deze periode	Totaal
Projectgebonden ontvangsten	-	-	-
EU-subsidie	-	-	-
<b>Totaal</b>	-	-	-

Tabel f: Gerealiseerde ontvangsten Ruimte voor de Rivier

## 6.6 Monitoring post onvoorzien

Het verloop van en de benutting van de post onvoorzien wordt vanaf de start van het programma extracomptabel bijgehouden.

In de verslagperiode hebben zich geen nieuwe onvoorzien (PDR-gerelateerde) uitgaven voorgedaan. In de bijlage 2 is een nadere detailering aangegeven van de Bestuurlijke Keuzes.

Onvoorzien Ruimte voor de Rivier (€ mln. incl BTW)			
	Bestuurlijke Keuzes	Technisch	Totaal
<i>Prijspeil: 2007</i>			
<b>Budget onvoorzien (stand bij PKB deel 4)</b>	<b>221,2</b>	<b>162,9</b>	<b>384,2</b>
Ontrekking tot verslagperiode	48,5	2,0	50,5
Ontrekking in verslagperiode	-	-	-
<b>Restant onvoorzien</b>	<b>172,7</b>	<b>160,9</b>	<b>333,7</b>

Tabel g: Benutting post onvoorzien

# Correspondentie met het Parlement

---

*Hier wordt een overzicht gegeven van de stukken die de Minister van Verkeer en Waterstaat in de verslagperiode over het programma aan de Tweede en de Eerste Kamer heeft gezonden.*

- Op 20 februari 2007 heeft de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat bij brief deel 4 van de PKB Ruimte voor de Rivier aangeboden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer. (TK 30 080, nr. 23)
- Op 5 maart 2007 heeft de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat vragen beantwoord inzake de 8<sup>e</sup> voortgangsrapportage van het programma Ruimte voor de Rivier. De vragen van de commissie zijn opgenomen in TK 30 080/18 106, nr.22. De vaststelling van de beantwoording wordt vermeld in TK 30 080/18 106, nr.24
- Op 24 april 2007 heeft de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat bij brief de 9<sup>e</sup> voortgangsrapportage Ruimte voor de Rivier aan de Voorzitter van de Tweede Kamer aangeboden, alsmede de eindrapportage van de PKB-fase. (TK 30 080/18 106, nr.25)
- Op 30 mei 2007 reageerde de Staatssecretaris, mede namens de minister van LNV en de minister van VROM, per brief op de brief van de burgemeester en wethouders van de gemeente Werkendam over de Ontpoldering Noordwaard. (TK 30 080, nr.26)
- Op 11 juni 2007 stuurde de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat het rapport van de Departementale Auditdienst van het ministerie vn Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer inzake de 9<sup>e</sup> voortgangsrapportage Ruimte voor de Rivier aan de Voorzitter van de Tweede Kamer. Dit rapport werd vergezeld door een brief met kenmerk TK 30 080/18 106, nr.27.





# Bijlagen

## Bijlage 1a

### Budgetmutaties PKB-fase

Budgetmutaties en IBOI indexering PKB-fase			
Mutatie	Bedrag pp'02 (mln €)	Bedrag gecommuniceerd in Tweede Kamer	Bron: VGR-nr
<b>PKB/TB</b>	<b>1.987,0</b>	<b>1.900 (1,9 mrd)</b>	<b>Basis</b>
Geen scopewijzigingen			
<b>Saldo scopewijzigingen</b>	<b>-</b>		
Geen tegenvallers			
<b>Saldo mee- en tegenvallers</b>	<b>-</b>		
Overheveling budget naar projecten in uitvoering	117,0-	117 (pp2002)	1
Budget uit PKB-overig agv projectbesluit Hondbroeksche Pleij + Zuiderklip	49,5-	-51,5 (pp2004)	4
Toevoeging budget Hondbroeksche Pleij agv projectbesluit Hondbroeksche Pleij	44,7	46,5 (pp2004)	4
Toevoeging budget Zuiderklip agv projectbesluit Zuiderklip	4,8	5,0 (pp2004)	4
Correctie vanwege prijsdruk door ontwikkelingen in de bouw en doelmatig aanbesteden; verdeeld over Hondbroeksche Pleij -1,0, Zuiderklip 0,1; PKB overig -11,5 alle pp 2002)	12,6-	-13,1(pp2004)	4
Toevoeging vanuit Noodoverloop	191,5	200 (pp2005)	6
EU en projectgebonden ontvangsten	95,8	100 (pp2005)	6
Correctie aanbestedingsmeevallers	18,2-	-19 (pp2005)	6
Correctie op afrondingsverschillen	0,4	0,4 (pp 2006)	9
<b>Saldo technische mutaties</b>	<b>139,9</b>		
Totaal PKB / lopende projecten	2.126,9		
IBOI 2002-2006	105,6		
<b>Totaal</b>	<b>2.232,4</b>		

### IBOI indexatie PKB-Fase

Prijsindexpercentages	
2002-2003	2,75%
2003-2004	1,23%
2004-2005	0,39%
2005-2006	0,66%

---

## Bijlage 1b

### Budgetmutatie Planstudie- en Uitvoeringsfase

Budgetmutaties (€ mln. incl. BTW)			
Mutatie	Bedragen	Bedrag gecommuniceerd in Tweede Kamer	Bron: VGR-nr
<b>PDR (pp 2006)</b>	<b>2.232,4</b>	<b>2.232,4</b>	<b>9 + PKB4</b>
Geen scopewijzigingen			
<b>Saldo scopewijzigingen</b>	<b>-</b>		
Geen tegenvallers			
<b>Saldo mee- en tegenvallers</b>	<b>-</b>		
Technische mutaties	0,4	0,4 (pp 2006)	10
<b>Saldo technische mutaties</b>	<b>0,4</b>		
<b>Totaal</b>	<b>2.232,8</b>		
IBOI 2006-2007	12,4	105,6 (pp 2006)	10
<b>Saldo prijsindexeringen</b>	<b>12,4</b>		
<b>Totaal (pp 2007)</b>	<b>2.245,3</b>		

Prijsindexpercentages	
2006-2007	0,44%

---

## Bijlage 2

### Bestuurlijke keuzes

#### Onvoorzien Ruimte voor de Rivier Bestuurlijke keuzes (€ mln. incl BTW)

*Prijspeil: 2005*

Schadeclaim gemeente Nijmegen	48,5
<b>Totaal ontrekkingen</b>	<b>48,5</b>

---

## Bijlage 3

### Vertragingen en planningsmutaties

Vertragingen			
Mijlpaal	Bron: VGR-nr	vertraging	oorzaak
<b>PKB-fase</b>			
Trechtering alternatieven	2	6 maanden	Verzamelen van benodigde basisinformatie om te komen van 600 maatregelen tot 5 MER-alternatieven
Financiële dekking	5	6 maanden	Zoeken naar aanvullende financiële middelen
Vaststelling PKB	9	3 maanden	Intensieve parlementaire behandelingen
<b>Planstudiefase</b>			
Geen vertragingen			
<b>Realisatiefase</b>			
n.v.t.			

Planningsmutaties			
Mijlpaal	was	wordt	oorzaak
Datum Projectbesluit Uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden	01-07-2007	01-01-2009	de datum 01-07-2007 was gebaseerd op de vroegere status van de maatregel als NURG-project en daarmee niet realistisch
Datum Projectbesluit Dijkteruglegging Lent	01-07-2007	01-07-2008	procesgang stilgelegd tijdens de parlementaire behandeling van de PKB.

---

## Bijlage 4

### Overzicht van projecten uit het NURG-programma

Project	Riviertraject	Minimale bijdrage aan de PKB-taakstelling (in cm)
Uiterwaardvergraving Rijnwaardense uiterwaarden natuur	Boven-Rijn	11
Uiterwaardvergraving Millingerwaard natuur	Waal	6
Uiterwaardvergraving Bemmelse waarden natuur	Waal	5
Uiterwaardvergraving Afferdensche- en Deestsche waarden natuur	Waal	6
Natuurontwikkelingsproject Noordwaard	Benedenrivieren-gebied	17
Uiterwaardvergraving Renkumse Benedenwaard en Waginger benedenwaard natuur en veerstoep Lexkesveer	Neder-Rijn	18
Uiterwaardvergraving Welsumerwaarden en Fortmonderwaarden natuur	IJssel	6-8